

Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної (військової) адміністрації
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Затверджую
Ректор Талина ПОНОМАРЬОВА
2023 р.

Програма
до вступного екзамену
з фахових дисциплін «Основи логопедії», «Логопедичні технології»
для вступників за ступенем магістра
спеціальність 016.01 Спеціальна освіта. (Логопедія)
денна/заочна форма навчання

Харків – 2023 р.

Програма до комплексного вступного екзамену з фахових дисциплін «Логопедичні технології» розроблена викладачами кафедри спеціальної педагогіки і психології та інклюзивної освіти О.В. Ільченко, Н.В Савіною, О.М. Потамошневою, І.В. Самойловою.

Розглянуто і затверджено
на засіданні кафедри спеціальної педагогіки і психології та інклюзивної освіти

Протокол № 11 від «07» квітня 2023 року

В.о Завідувача кафедри Альона ПЕХАРЄВА

Погоджено
на засіданні Приймальної комісії

Протокол № 1 від «26» листопада 2023 року

Голова Приймальної комісії Галина ПОНОМАРЬОВА

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вступного випробування з освітнього компонента «Логопедичні технології» для вступників до магістратури з магістерської програми 016 Спеціальна освіта. Логопедія

Пояснювальна записка

Справжня програма призначена для вступників до магістратури за напрямом 016 Спеціальна освіта.

Вступне випробування до магістратури спрямоване на виявлення готовності вступників до освоєння магістерської програми 016 Спеціальна освіта. Логопедія . Під час співбесіди оцінюються знання та вміння абітурієнтів в області логопедії.

Форма проведення іспиту – тестування.

Мета екзамену: з'ясувати рівень знань студентів з освітнього компоненту «Логопедичні технології» перевірити аналітичні здібності, уміння диференціювати і класифікувати логопедичні явища, встановлювати їх причини, наслідки, організувати процес навчання дітей з порушенням мовлення у спеціальних загальноосвітніх закладах, застосовувати теоретичні положення для пояснення конкретних корекційних процесів.

Програма складається з «Пояснювальної записки», «Переліку питань», «Критеріїв оцінювання знань і вмінь», «Списку рекомендованої літератури».

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

ОСНОВИ ЛОГОПЕДІЇ. ЛОГОПЕДИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Теоретичні аспекти розвитку логопедії.

Предмет, мета і задачі логопедії як розділу корекційної педагогіки. Теоретичні та практичні задачі логопедії, їх взаємозв'язок. Міжпредметні зв'язки логопедії з дисциплінами фізіологічного, медичного, педагогічного та психологічного циклів.

Принципи логопедії, їх значення в організації логопедичної роботи. Принцип комунікативності. Принцип комплексності. Принцип раціоналізму. Принципу індивідуалізації логопедичного впливу.

Визначення термінів «логопедія», «логопед», «логопат». Поняття «імпресивне і експресивне мовлення», «діалогічне та монологічне мовлення», «дефект», «корекція», «мова» і «мовлення». Поняття про комунікативну функцію мовлення, мовленнєве оточення дитини. Структурні компоненти усного мовлення.

Розвиток мовлення в онтогенезі.

Основні закономірності нормального розвитку дитячого мовлення у різні вікові періоди розвитку. Роль батьків у формуванні мовлення дітей раннього віку. Характеристика критичних періодів розвитку дитячого мовлення. Особливості розвитку мовлення дітей від народження до першого року життя. Особливості усного мовлення дітей у перший, другий і третій критичні періоди розвитку мовлення. Психологічні особливості дітей з порушеннями мовлення. Логопедична робота при профілактиці мовленнєвих порушень.

Будова і функція артикуляційного апарату.

Анатомо-фізіологічні механізми мовлення: функції центрального (або регулюючого) мовного апарату і периферичного (або виконавчого) -дихального, голосового й артикуляційного; органи мовної артикуляції – органи, які забезпечують рух ротової порожнини (язик, губи, щелепи (верхня й нижня), тверде й м'яке піднебіння, альвеоли); уклад (артикуляційний) – положення, що займають органи (приймають) при русі. Роль слуху і зору у формуванні мовлення дітей.

Будова рухомих і нерухомих органів артикуляції. Поняття про логопедичний профіль, його елементи. Логопедична характеристика звуку, статика та динаміка створення звуку.

Логопедична характеристика звуків мови.

Характеристика голосних звуків за рядами, ступеням підняття, положенням губ. Основні причини і види порушення промовляння голосних

фонем. Аналізатори, що беруть активну участь під час корекції голосних звуків. Логопедична корекція голосних звуків за допомогою зорового контролю, доцільність використання наочності на логопедичних заняттях під час корекції голосних звуків. Комплекс артикуляційних вправ при порушенні промовляння голосних звуків.

Класифікація приголосних звуків української мови. Характеристика приголосних звуків за місцем створення перепони, за способом створення перепони, поділ звуку за участю спинки язика, за участю голосу і шуму, носового резонансу.

Характеристика правильного артикуляційного положення і вимовляння приголосних звуків української мови. Роль мовленнєвого дихання при промовлянні приголосних звуків.

Причини мовленнєвих порушень.

Фактори, які сприяють виникненню різних форм мовленнєвих порушень. Механізми, симптоматика, структура порушень мовленнєвої діяльності та відповідні задачі корекційного впливу.

Основні причини порушення звуковимови у дітей з нормальним інтелектом і слухом. Порушення слухової диференціації звуків мови. Порушення анатомічної будови артикуляційного апарату. Аномалії прикусу: прогенія, прогнатія, прямий прикус, перехресний прикус. Аномалії зубів: рідке розташування зубів; розташування зубів поза щелепною дугою; дуже дрібні й деформовані зуби; наявність щілин між зубами (діастем). Аномалії в будові язика: надто великий язик, дуже маленький язик, коротка під'язикова зв'язка. Аномалії в будові м'якого і твердого піднебіння: розщілини м'якого і твердого піднебіння, високе (готичне) тверде піднебіння, низьке піднебіння. Аномалії у будові губ: недорозвиток губ, розщілина верхньої губи. Біологічні і соціальні причини порушення звуковимови у дітей дошкільного віку, а саме: функціональні порушення в роботі кори головного мозку; затримка психічного розвитку (мінімальні мозкові дисфункції); несприятливе соціальне оточення дитини; роль факторів спадковості у виникненні порушень мовлення.

Обстеження мовлення дітей.

Особливості обстеження мовлення дітей дошкільного віку: збір анамнезу; історія розвитку мовлення. Основні моменти заповнення логопедичної картки: дані про будову та рухомість артикуляційного апарату; особливості звуковимови, характер вади вимови звуків кожної артикуляційної групи, фонематичні процеси, лексико-граматична сторона мовлення, логопедичний висновок.

Зміст логопедичної роботи.

Зміст основних етапів логопедичної роботи з дітьми при порушенні звуковимови. Завдання і цілі підготовчого етапу: підготовка артикуляційного апарату до відтворення окремих елементів артикуляції; робота над артикуляційною моторикою; формування правильної артикуляції звука; робота над мовленнєвим диханням; розвиток фонематичного сприйняття. Етап постановки звуку. Основні методи постановки звуку (за наслідуванням, механічний, змішаний). Етап автоматизації звуку, використання слухового та кінестетичного контролю. Основні вимоги до підбору мовленнєвого та дидактичного матеріалу (за фонетичним принципом). Етап диференціації звуків, його основні завдання.

Поняття про артикуляційну гімнастику. Роль артикуляційної моторики у розвитку правильної звуковимови у дітей дошкільного віку. Вимоги до проведення артикуляційної гімнастики і до виконання вправ на кожному віковому етапі розвитку дитини. Використання ігрових прийомів.

Мета і завдання і види артикуляційних вправ, які сприяють формуванню і розвитку артикуляційної моторики. Статичні та динамічні артикуляційні вправи. Особливості різних комплексів артикуляційної гімнастики. Спеціальні гімнастичні комплекси, вправи для розвитку жувальних та м'язів обличчя.

Розкрити зміст корекційної роботи над формуванням дрібної моторики пальців рук у дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку: пасивна гімнастика для пальців; активна гімнастика для розвивання дрібної моторики (без мовленнєвого і з мовленнєвим супроводом).

Зміст понять «фізіологічний слух», «слухове сприйняття», «фонематичний слух», «фонетико-фонематичні порушення мовлення». Причини аномального розвитку фонематичного слуху і дітей раннього віку. Роль слухового і мовно-рухового аналізатора при формуванні фонематичного слуху у дітей дошкільного віку.

Формування фонематичного слуху в ранній період розвитку дитини, поступовість розрізнення і становлення звуків у дитячому мовленні. Зміст кожного етапу формування та обстеження фонематичного слуху у дітей дошкільного віку. Вимоги для підбору наочного матеріалу для обстеження і корекції фонематичного сприйняття у дітей. Роль фонематичного слуху для розвитку фонематичного аналізу у дітей старшого дошкільного віку при підготовці до школи.

Дислалія.

Поняття про недоліки і порушення звуковимови у дітей та причини їх виникнення. Короткі історичні відомості дослідження розладів усного мовлення.

Основні форми дислалії. Клінічна характеристика за причинами виникнення: функціональні і органічні дислалії. Лінгвістична характеристика недоліків звуковимови: за основними формами проявів і групи порушених звуків. Рівні порушеної вимови звуків (відсутність, заміна, змішування, спотворення). Диференціація фізіологічного і патологічного порушення мовлення у дітей дошкільного віку.

Способи і прийоми виявлення недоліків вимови у дітей дошкільного віку. Недоліки звуковимови: види сигматизма, парасигматизм; види ротацізма, параротацізм; види ламбдацізма, параламбдацізм; каппацізм, паракаппацізм; йотацізм, хітизм; дефекти дзвінкості і твердості приголосних.

Принципи і методи обстеження звуковимови дітей дошкільного віку при дислалії. Методика логопедичного впливу при різних видах дислалії. Основні етапи корекційно-педагогічної роботи з усунення недоліків звуковимови.

Загальний недорозвиток мовлення (ЗНМ).

Поняття про загальний недорозвиток мовлення (ЗНМ), причини і основні прояви недорозвитку мови у дітей дошкільного віку. Психолого-педагогічна характеристика дошкільників із ЗНМ. Характеристика рівнів ЗНМ у дітей за Левіною.

Основні етапи обстеження дітей з різним рівнем ЗНМ. Обстеження лексики. Морфологічні особливості та синтаксичні порушення граматичної будови мовлення дітей із ЗНМ. Фонетичні помилки дітей із ЗНМ. Особливості зв'язного мовлення. Виявлення готовності дитини до звукового аналізу. Обстеження загальної, дрібної та артикуляційної моторики у дошкільників з ЗНМ.

Принципи корекційної роботи з розвитку усного мовлення у дітей із ЗНМ, етапи корекції. Особливості оволодіння грамотою дітей із різним рівнем ЗНМ.

Роль ігрових прийомів в роботі з дошкільниками при ЗНМ та основних напрямків роботи логопеда з батьками.

Фонетико-фонематичний недорозвиток (ФФН).

Зміст поняття «фонетико-фонематичний недорозвиток», причини, симптоматику даного порушення. Характеристика патологічних мовленнєвих порушень, які виникають при фонетико-фонематичному недорозвитку у дітей дошкільного віку: відсутність в мовленні тих чи інших звуків і заміни звуків; заміни груп звуків дифузною артикуляцією; нестійке вживання звуків в мовленні; переключена вимова одного або декількох звуків

Етапи і основні методи логопедичної роботи при фонетико-фонематичному недорозвитку: формування вимовних навичок, розвиток фонематичного сприйняття, навичок звукового аналізу і синтезу.

Основні напрямки обстеження дітей з ФФН і вимоги до проведення занять. Характеристика фронтальних, підгрупових та індивідуальним занять при ФФН. Логопедичні вправи, які використовують як для обстеження мовлення дітей із ФФН, так і під час корекційної роботи.

Ринолалія.

Анатомо-фізіологічні особливості піднебінно-глоткового апарату в нормі та при патології. Структура дефекту при ринолалії. Форми ринолалії. Загальна характеристика факторів, які впливають на виникнення ринолалії. Мовленнєва і немовленнєва симптоматика при ринолалії.

Різновиди вроджених вад: вроджені розщілини верхньої губи; вроджена розщілина твердого та м'якого піднебіння. Особливості розладу дихання, харчування, фонації, мовлення і слуху при ринолалії у дітей раннього віку. Основні задачі при організації медичної та логопедичної допомоги дітям раннього віку при розщілинах піднебіння.

Особливості обстеження дітей з вродженими розщілинами піднебіння. Складання індивідуального плану корекційно-виховної роботи для дітей з даною патологією.

Задачі і принципи корекційно-педагогічної роботи при різних видах ринолалії. Дати характеристику основним етапам логопедичної роботи: доопераційний підготовчий етап; післяопераційний етап.

Особливості логопедичної корекції при роботі над диханням, артикуляцією, звуковимовою. Умови і особливості проведення артикуляційної гімнастики при відкритій органічній ринолалії. Послідовність при роботі над звуковимовою: етап корекції звуковимови; етап повної автоматизації нових навичок.

Дизартрія.

Загальна характеристика дизартричних розладів. Клініка, симптоматика і причини виникнення різних форм дизартрії. Поняття про дизартрію як один із симптомів дитячого церебрального паралічу. Психолого-педагогічна характеристика дітей з дизартрією. Структура дефекту при дизартрії.

Диференціація дизартрій за принципом локалізації (бульбарна, псевдобульбарна, екстрапірамідна, мозочкова, кіркова), та на основі синдромологічного підходу (спастико-паретична, спастико-ригідна, гіперкінетична й астатична).

Особливості моторики, дихання, мовлення при різних видах дизартрії. Класифікація дизартрії за ступенем зрозумілості мовлення.

Загальна характеристика і форми псевдобульбарної дизартрії. Мовленнєва і немовленнєва симптоматика, особливості сформованості різних структурних компонентів мовлення, особливості дихання, голосу, загальної і

мовленнєвої моторики при даній формі дизартрії. Диференціація спастичної і паретичної форми псевдобульбарної дизартрії.

Симптоматика і загальна характеристика і прояви анартрії.

Особливості системного підходу до аналізу порушень мовлення при різних видах дизартрії. Принципи, прийоми обстеження мовлення дітей–дизартриків.

Мета і задачі корекційної роботи при дизартрії. Методика корекційної роботи при різних формах дизартричних розладів: робота над диханням; корекція голосу; корекція м'язового тону; особливості роботи над мовленнєвою моторикою; робота над звукопромовлянням; фонематичним сприйняттям.

Порушення темпу і ритму мовлення.

Визначення понять «темп мовлення», «ритм мовлення», різновидності темпу і ритму мовлення та їх значення для розвитку мовленнєвої діяльності. Короткі історичні відомості про вивчення порушень темпу і ритму мовлення у дітей.

Брадилалія, тахілалія, фізіологічні затинання, ітерації, їх причини та прояви. Загальна характеристика браділалії. Прояви, причини і ступені браділалії. Загальна характеристика тахілалії, причини, прояви і види: баттаризм (парафразія); полтерн (спотикання). Комплексний медико-педагогічний характер корекційної роботи при тахі- і браділалії.

Фізіологічні зупинки та ітерації у дітей дошкільного віку, причини їх виникнення. Система і методика проведення логопедичних вправ при порушенні темпо-ритмічної сторони мовлення несудомного характеру.

Поняття про заїкування. Біологічні і соціальні фактори, які можуть бути причиною виникнення в мовленні дітей зупинок судомного характеру. Стан нервової системи, загальної і мовленнєвої моторики, психологічні особливості таких дітей: відношення дітей до свого недоліку; особливості психічних процесів; особливості поведінки.

Загальна характеристика мовлення дітей з заїкуваннями. Характеристика мовленнєвих судом при заїкуванні: місце, тип, частота. Особливості судомних зупинок клонічного, тонічного і змішаного типу, їх проявів у мовленні дітей із заїкуванням. Класифікація судомних зупинок за місцем їх утворення: артикуляційні; голосові; дихальні; змішані. Прояви їх у мовленні дітей. Порівняльна характеристика невротичного і неврозоподібного заїкування.

Особливості обстеження дітей із порушеннями темпо-ритмічної сторони мовлення. Комплексний медико-педагогічний підхід до усунення заїкування. Основні принципи лікувально виховної роботи з дошкільниками: режим, лікувальні заходи, логопедичні заняття, логоритмічні ігри і вправи. Особливості логопедичної роботи на кожному етапі корекції заїкування. Структура та

дидактичні основи логопедичних занять дошкільників з заїкуванням. Роль батьків в корекційно-педагогічній роботі з заїкуватими дітьми.

Дизграфія і дислексія.

Історичні відомості про вивчення порушень читання і письма. Причини виникнення порушень письмового мовлення.

Особливості розвитку писемного мовлення. Психофізіологічна структура процесу письма. Функціональний склад письма. Роль фонематичних процесів у формуванні писемного мовлення. Взаємозв'язок усного і писемного мовлення у дітей молодшого шкільного віку.

Значення клініко-психологічного обстеження дітей із дизграфією. Симптоматика, механізми і класифікація дизграфії з урахуванням порушених аналізаторів, психічних функцій, несформованості окремих операцій письма: акустична дисграфія; оптична дисграфія; моторна дисграфія; артикуляторно-акустична дисграфія.

Основні завдання та специфіка основних принципів корекційної роботи по усуненню порушень писемного мовлення: принцип комплексності; патогенетичний принцип; принцип врахування симптоматики та ступеню проявів порушень письма та читання; принцип опори на збережену ланку, на збережені аналізатори, на їх взаємодію; принцип поетапного формування розумових дій; принцип поступового ускладнення завдань та мовного матеріалу з урахуванням “зони найближчого розвитку”; принцип системності; онтогенетичний принцип.

Охарактеризувати основні напрямки корекційної роботи при дисграфії: робота над звуковимовою; розвиток фонематичного сприйняття; розвиток навичок звукового аналізу і синтезу; збагачення словникового запасу і розвиток практичного вміння користуватися ним; розвиток граматичних навичок; розвиток зв'язного мовлення.

Етіологія дислексії. Класифікація дислексій. Психологічний аспект механізмів читання.

Обстеження дітей з порушеннями читання. Визначення етапів корекційної роботи при порушенні читання.

Порушення голосу.

Механізм утворення голосу, етапи формування голосу в онтогенезі. Роль окремих відділів мовно-рухового аналізатору, значення дихання в процесі голосоутворення. Характеристика голосу за силою, висотою, тембром і діапазоном. Особливості дитячого мовлення і мовлення дорослої людини. Роль слуху в процесі формування голосу.

Визначення термінів «афонія», «дистонія», «ринофонія». Причини, які викликають органічні і функціональні порушення голосу. Вплив порушення

голосу на психічний розвиток дитини. Характеристика голосу при різних видах його порушення.

Зміст комплексного метода корекції голосових порушень: корекція дихання; артикуляційна гімнастика; масаж; психотерапевтичний вплив. Особливості профілактичних заходів з попередження голосових розладів у дітей.

Алалія і дитяча афазія.

Загальна характеристика алалії і афазії, їх схожість і різниця. Причини виникнення. Характеристика моторної і сенсорної форм порушення. Особливості мовлення, розумового і психічного розвитку дітей з алалією і афазією. Динаміка мовленнєвого розвитку, взаємозв'язок мовленнєвого і розумового розвитку.

Психолого-педагогічна характеристика дітей з недорозвитком слово- і фразоутворення. Обстеження і основні напрямки корекційно-педагогічної роботи з такими дітьми.

Основні вимоги до проведення корекційної роботи з розвитку лексико-граматичної сторони мовлення: види мовленнєвих вправ для розвитку семантичної, складової, звукової сторін та зв'язного мовлення.

Дати характеристику спеціалізованим закладам для дітей з даними порушеннями.

Зміст і форми логопедичної роботи з дітьми в умовах дошкільного закладу, зв'язок логопедичної і виховної роботи з розвитку і корекції мовлення дітей дошкільного і молодшого шкільного віку.

Визначення загальних питань логопедії, що дозволяє підготувати висококваліфікованих спеціалістів, які мають необхідний теоретичний рівень для самостійної практичної діяльності з різним контингентом дітей із порушенням мовлення.

Мета і особливості логопедичної роботи з дітьми в умовах спеціального навчання та виховання, в групах для дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення. Система організації логопедичної допомоги дітям дошкільного віку. Зміст і форми логопедичної роботи у дитячому садку. Особливості комплектації груп дітей дошкільного віку із ЗНМ і ФФН. Ігри в логопедичній роботі з дітьми дошкільного віку. Формування графічних навичок у дітей дошкільного віку. Відбір дітей у спеціальні логопедичні дошкільні заклади. Вимоги до "Програми навчання та виховання дітей дошкільного віку". Складання логопедичних планів роботи з дітьми дошкільного віку. Особливості логопедичної роботи з розумово відсталими дітьми дошкільного віку.

Зміст і форми логопедичної роботи з дітьми в умовах шкільного закладу, зв'язок логопедичної і виховної роботи з розвитку і корекції мовлення дітей молодшого шкільного віку. Система організації логопедичної допомоги дітям молодшого шкільного віку. Зміст і форми логопедичної роботи у

загальноосвітніх школах. Відбір дітей у класи інтенсивної педагогічної корекції (ІПК). Особливості діагностики і корекційної роботи з дітьми в класах ІПК.

Організація логопедичної допомоги в дитячих поліклініках. Сурдологічні та логопедичні кабінети при дитячих поліклініках і загальноосвітніх школах. Особливості і структура роботи логопедичних стаціонарів при дитячих лікарнях та неврологічних диспансерах.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

Робота оцінюється на «5» (відмінно) за умови виконання 84-100% тестових завдань, що складає від 26 до 30 правильних відповідей (180-200 балів).

Робота оцінюється на «4» (добре) за умови виконання 60-83% тестових завдань, що складає від 18 до 25 правильних відповідей (140-175 балів).

Робота оцінюється на «3» (задовільно) за умови виконання 31-59%, що складає від 10 до 17 тестового завдання (100-135 балів).

Робота оцінюється на «2» (незадовільно) за умови виконання 0-30% тестових завдань, що складає від 0 до 9 правильних відповідей (до 100 балів).

Таблиця відповідності балів за 200-бальною шкалою і кількістю правильних відповідей

Тестовий бал	Бал за шкалою 100-200
1-9	Не склав
10	100
11	105
12	110
13	115
14	120
15	125
16	130
17	135
18	140
19	145
20	150
21	155
22	160
23	165
24	170
25	175
26	180
27	185
28	190
29	195
30	200

**ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО
КОМПЛЕКСНОГО ВСТУПНОГО ЕКЗАМЕНУ З ФАХОВИХ
ДИСЦИПЛІН «ЛОГОПЕДИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ», «СПЕЦІАЛЬНА
ПЕДАГОГІКА», «СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ», «СПЕЦІАЛЬНІ
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ»**

1. Бистрова Ю.О. Основи корекційної педагогіки: методичні рекомендації для організації практичних занять зі студентами спеціальності «Дошкільна освіта», «Початкова освіта» Луганськ: Вид-во «Янтарь», 2013. 92 с.
2. Богуш А.М. Навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах національних спільнот : програма та навчально-методичний посібник. Вид-во « Мандрівник» 2016 р. 136 с.
3. Бондар В.І. Удосконалення процесу навчання на уроках історії у спеціальній школі Київ: РУМК, 1985. 145 с.
4. Гайван Т.Я. Артикуляційна гімнастика в малюнках Тернопіль, 2007. с. 220.
5. Гайван Т.Я. Логопедична робота з дітьми 2008. 184с.
6. Дидактичний матеріал для виправлення мовних недоліків: навч. пос. / Уклад. А.Я. Малярчук. 1999. 408с.
7. Довідник учителя логопеда / Авт.-упор. С.М. Лупінович, 2008. 112с.
8. Закон України «Про освіту» Право України. – №7. 1996.
9. Логопедія: підручник / за ред. М.К. Шеремет. 2010. 367с.
10. Макарова С.М. Щоб ротик був слухняний: логопедичний практикум Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. 160 с
11. Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ ст. Освіта №38-39. 11-18 липня 2001.
12. Педагогічний словник / За заг. ред. Ярмаченка М.Д. К.: Педагогічна думка, 2001. 516 с.
13. Подолання логопедичних проблем молодших школярів. Упор. Т. Бишова. 2006. 128с.
14. Ракитина В.А. Логопедична азбука 2006. – 224с.
15. Родименко І.М. Обласний психолого-медико-педагогічний центр. Науково-методичний посібник. К.: Генеза, 2005. 192 с.
16. Савченко М. А. Методика виправлення вад вимови фонем у дітей. Тернопіль, 2008.
17. Соботович Е.Ф. Порушення мовленнєвого розвитку у дітей і шляхи їх подолання . К.: ИСИО, 1995. с. 12-26.
18. Спеціальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник / За ред. академіка В.І. Бондаря. Луганськ: Альма-матер, 2003. 436 с.
19. Хрестоматія з логопедії. Навчальний посібник. За ред. Шеремет М.К. 2008. 380с.

20. Шевцов А.Г. Сучасні проблеми освіти і професійної реабілітації людей з вадами здоров'я. К.: Соцінформ, 2004. 200 с.
21. Школьник С. Я., Ланцюженко З. Д. 100 розвивальних логопедичних ігор і вправ. Х.: Ранок, 2008.
22. Логопедія. Підручник. За ред. М.К. Шеремет. К.: «Слово», 2018. 672 с.
23. Логопедія: підручник. [Шеремет М. К., Тарасун В. В., Конопляста С. Ю. та ін.]; за ред. М. К. Шеремет. К. : Видавничий Дім «Слово», 2010.
24. Савінова Н. В. Інноватика в логопедії. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, III(36), Issue: 74, 2015. С.51-55.
25. Тищенко В.В. Інтелектуальний компонент у структурі діяльності засвоєння мови у дітей з нормальним та порушеним розумовим розвитком Теорія і практика сучасної логопедії: Зб. наук. пр.: Вип.1. – К.: «Актуальна освіта», 2004. – С. 30-38
26. Хрестоматія з логопедії: Навчальний посібник /М. К. Шеремет, І. В. Мартиненко. К.: КНТ, 2006. 360 с.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

1. Логопедія. Підручник. За ред. М.К.Шеремет. - К.: Видавничий Дім "Слово", 2010. - 376 с.: іл. <http://surl.li/bkhsk>
2. Мовленнєва патологія [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Східноєвроп. нац. ун-т, Ф-т психології та соціології, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека ; упоряд. Т. М. Павлюк. - Луцьк, 2018. - 285 назв. <http://surl.li/gmrqc>
3. Спеціальна методика розвитку мовлення та початкового навчання мови дітей з тяжким порушенням мовлення : навч.-метод. посіб. : у 2 ч. : Ч.2 / Н. В. Савінова, О. Г. Білюк, М. І. Берегова. — Миколаїв: Іліон, 2022. — 168 с. <http://surl.li/gmrog>
4. Тарасун В. В. Основи теорії і практики логодидактики: підручник для вищих навчальних закладів. – К.: «Каравела», 2017. – 316 с. <http://surl.li/gmrpg>
5. Хрестоматія з логопедії : Історичні аспекти. Дислалія. Дизартрія. Ринологія : Навчальний посібник (2-е вид., змін. і доп.) / за заг. ред. М. К. Шеремет, І. В. Мартиненко. – К. : КНТ, 2008. – 226 с <http://surl.li/gmrpr>